

การปรับตัวและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19: กรณีศึกษา
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามบ้านโนนแสวง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
Community Adaptation and Economic Development During the COVID-19 Pandemic: A
Case Study of the Indigo Dyeing Community Enterprise Group of Ban Non Sabaeng
Kantharawichai District Maha Sarakham Province.

นันทพัทธ์ บุญเพ็ง¹ และพนัส โพธิ์บัต²

Nanthaphat Boonpeng¹ and Phanat Phothibat²

¹นักศึกษา ปริญญาโท สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Master Student of Cultural Science Mahasarakham University

²อาจารย์ คณะศิลปกรรมและวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Lecturer from the Faculty of Cultural Science Mahasarakham University

Corresponding Author Email: nunthaphat048@gmail.com

Received: 28 April 2023

Revised: 24 May 2023

Accepted: 26 May 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามบ้านโนนแสวง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และ 2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามบ้านโนนแสวง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกกิจกรรมการสนทนากลุ่ม โดยมีเป้าหมายในการวิจัย จำนวน จำนวน 35 คน ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้รู้จำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานกลุ่ม รองประธาน ผู้ใหญ่บ้าน ปรารักษ์ชาวบ้าน นักพัฒนาชุมชน กลุ่มผู้ปฏิบัติจำนวน 10 คน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มทอผ้า พ่อค้าคนกลาง กลุ่มบุคคลทั่วไปจำนวน 20 คน ทั้งหมดมาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเครื่องมือการวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การปรับตัว ด้านบุคลากรพบว่าประธานกลุ่มเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ด้านการผลิตพบว่ากลุ่มมีการผลิตตามยอดการสั่งซื้อของลูกค้าจากเดิมที่ผลิตเพื่อสต็อกไว้สำหรับออกจำหน่ายสินค้ากับหน่วยงานราชการและการจำหน่ายหน้าร้าน ด้านผลิตภัณฑ์พบว่ากลุ่มได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ และเครื่องแต่งกายให้เข้ากับสถานการณ์เช่น หน้ากากผ้าอนามัย และการปรับด้านการตลาดเป็นสิ่งที่กลุ่มให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะกลุ่มได้รับผลกระทบมากที่สุด กลุ่มจึงปรับตัวด้วยการทำการตลาดออนไลน์โดยให้บุคคลที่มีชื่อเสียงภายในชุมชนในการไลฟ์สดขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ และ 2) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาบุคลากรทำได้โดยส่งเสริมให้มีการจัดอบรม สัมมนา ให้ความรู้กลับผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาการผลิตต้องมีการจัดการให้ถูกขั้นตอน ถูกวิธีการ ถูกเวลา เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่คุณภาพดีต้นทุนต่ำ การพัฒนาผลิตภัณฑ์รู้จักการสร้างภาพลักษณ์ให้กับสินค้า โดยการแปรรูปสินค้า การออกแบบบรรจุภัณฑ์และการสร้างเรื่องราวให้กับสินค้า และการพัฒนาการตลาดรู้ความต้องการลูกค้า รู้เรื่องคู่แข่ง รู้ราคาขาย รู้ช่องทางสื่อสารกับลูกค้า และการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ได้แก่ การใช้สิ่งพิมพ์ การใช้เหตุการณ์พิเศษ และการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจะทำให้เกิดการพัฒนานหน่วยงานรัฐควรควรจะเข้ามาสนับสนุน เช่น สนับสนุนเงินทุน การพัฒนาองค์ความรู้ จัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้า โดยจะต้องทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการเพื่อเป็นการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้

คำสำคัญ: การปรับตัว, พัฒนาเศรษฐกิจ, วิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม

Abstract

This research consists purposes were 1. to investigate the adaptation and economic development techniques of the Indigo Dyeing Community Enterprise Group of Ban Non Sabaeng Kantharawichai District Maha Sarakham during the COVID-19 pandemic and 2. to explore the economic development approaches of the Indigo Dyeing Community Enterprise Group of Ban Non Sabaeng Kantharawichai District Maha Sarakham during the COVID-19 pandemic. In this qualitative study, 35 informants, obtained through the purposive sampling technique, included five experts chairman and deputy chairman of the group, village headman, local expert, and community developer ten practitioners members of the weaving group and middlemen and 20 ordinary people. The data were analyzed through the content analysis approach. The findings are divided into two parts 1) regarding adaptation, the findings are discussed in four different aspects. Regarding personnel adaptation, the group's chairman played an essential role in solving problems. Regarding production adaptation, in the past, the group produced products and stocked them before distributing them to sell to government agencies and at the store, but changed to produce products per customer's order instead. In terms of product adaptation, the group designed the products and garments to serve the situation, such as a cloth face mask. Lastly and most importantly, the group adapted its marketing strategy to online marketing by using famous people in the community to sell products through live broadcasting on social media platforms and 2) regarding community economic development, the group also adopted four techniques. First, personnel development was conducted by organizing training programs and workshops for group leaders and members on community enterprise management. Production development was achieved by managing the right process in the right way and at the right time to produce good quality products at a low cost. To develop products, the group learned to create an image for the products by processing the product, designing the package, and creating a story for the products. Regarding marketing development, the group learned about customers' needs, competitors' information, selling prices, and channels for communicating with customers and disseminating products' stories, such as print media, special events, and websites. The study also suggested that government agencies should assist community enterprises through several approaches, such as financial support, knowledge development, and product distribution centers. All relevant agencies should work together to drive community enterprises toward success.

Keywords: Adaptation, Economic Development, Community Enterprise

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวของของกลุ่มประชาชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน โดยมีคนในชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำร่วมกันเป็นเจ้าของ และร่วมกันรับผิดชอบที่เกิดจากการดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนเป็นเสมือนเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญก้าวหน้า โดยมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนทำธุรกิจชุมชนที่นำเอาภูมิปัญญาชุมชน

และทุนทางสังคมของชุมชนมาใช้ในการดำเนินงาน ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้วิธีการจัดการธุรกิจที่ไม่สลับซับซ้อนรู้จักการทำงานร่วมกันเพื่อส่วนรวม เพื่อตัวเองตลอดจนได้เรียนรู้ถึงการจัดการผลประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และมีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การรู้จักใช้ทรัพยากรภายในชุมชนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจของการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้ภูมิปัญญาชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ (วรรณพงศ์ ช่วยรักษา, 2560)

ในปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (COVID-19 ในทั่วภูมิภาคของโลก องค์การอนามัยโลกได้ประกาศว่าการระบาดครั้งนี้เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of Concern: PHEIC) และคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติได้มีมติให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคติดต่ออันตรายตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 (กรมควบคุมโรค, 2563) โรคโควิด-19 ส่งผลกระทบโดยตรงกับทุกคนทั้งผลกระทบต่อจิตใจ ผลกระทบต่อสังคม และผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย (อนุสรณ์ ธรรมใจ, 2563) วิกฤติจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กำลังเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของโลก และประเทศไทยอย่างถึงรากถึงโคน ดังที่เรียกว่า นิวนอร์มอล (New Normal) ไม่เว้นถึงวิสาหกิจชุมชนก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน หากแต่ยังไม่มีผู้กล่าวถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมากนัก เส้นทางสู่เศรษฐกิจวิถีใหม่ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานรากสู่วิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีคาดการณ์รูปแบบของการดำเนินชีวิตที่เอื้อต่อเศรษฐกิจของตัวเอง โดยเศรษฐกิจฐานรากจะถูกให้ความสำคัญมากขึ้น โลกจะถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีอย่างเต็มที่และเร็วขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การเกิดวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจชุมชน ประชาชนเริ่มมองถึงเศรษฐกิจของตัวเองเป็นตัวหลัก และเห็นความสำคัญของครอบครัวและพี่น้องเป็นอันดับต้น ๆ และมุ่งหาแนวทางในการสร้างงานให้กับตนเองในรูปแบบที่เปลี่ยนไป แต่ที่สำคัญจะต้องดูแลด้านคุณภาพ และมาตรฐานในทุกภาคส่วน (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2563) การปรับตัวของวิสาหกิจชุมชนนั้นจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาสังคม ตลอดจนมีส่วนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม แต่วิสาหกิจชุมชนหลายแห่งก็ก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมแก่ชุมชนปัญหาเหล่านี้เกิดจากการที่วิสาหกิจชุมชนมีข้อจำกัด เรื่องความรู้การคิด และการเรียนรู้ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลกระทบต่อความอยู่รอดของวิสาหกิจชุมชน การจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวข้องกับความรู้ และการเรียนรู้การจัดการความรู้ยังได้รับการยอมรับว่ามีผลต่อความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการแข่งขัน และการเจริญเติบโตขององค์กรนอกเหนือจากการจัดการความรู้ (วิศัลย์ธิดา เมตตานนท์, 2560)

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อกลุ่มวิสาหกิจในหลาย ๆ ด้าน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปรับตัว และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษารูปแบบการปรับตัวในด้านต่าง ๆ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจและสามารถปรับตัวดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโค-19

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มบุคคลในพื้นที่ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับการปรับตัว เศรษฐกิจชุมชน ใช้วิธีการเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นผู้นำที่เป็นทางการและเป็นผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัว กลุ่มวิสาหกิจ เศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน นักพัฒนาชุมชน นักวิจัยและ พัฒนาจำนวน 5 คน

1.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เป็นกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานจริง ใช้วิธีการเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นผู้เชี่ยวชาญมีทักษะความชำนาญในการทอผ้าย้อมคราม รวมทั้งผู้สนับสนุนส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จำนวน 10 คน

1.3 กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants) เป็นกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือทางอ้อม โดยวิธีการใช้วิธีการเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ยินยอมมาซื้อผ้าย้อมครามจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนแสงโดยการ สัมภาษณ์บุคคลทั่วไปทั้งในชุมชนและนอกชุมชน จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสำรวจ ได้จากจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยเน้นเนื้อหาที่ครอบคลุม ภาษาชัดเจนเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถ ตอบคำถามงานวิจัยและได้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษาครบถ้วนถูกต้องมากที่สุด

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) และแบบมี โครงสร้างเพื่อให้ได้ข้อมูลการปรับตัว แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งผู้วิจัยได้เจาะจงคัดเลือก (Purposive Selection) โดยมีประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2.3 แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยจะกำหนดประเด็นหรือหัวเรื่อง ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเน้นในกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มทั่วไป ไม่เกิน 6-12 คนต่อการสนทนากลุ่มในแต่ละครั้ง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประกอบด้วย

3.1 การสำรวจ ผู้วิจัยได้ออกสำรวจชุมชนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลว่าจะมีปริมาณเพียงพอ กับการที่จะทำการวิจัยหรือไม่

3.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อหาคำตอบตาม วัตถุประสงค์การวิจัย การสัมภาษณ์แบบที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยการสัมภาษณ์เปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (InDepth Interview)

3.3 การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่เน้นให้เห็นกระบวนการที่เชื่อมโยง กันทั้งหมด ตั้งแต่การปรับตัวจนถึงกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การนำข้อมูลที่ได้ออกมาจากการตรวจสอบต่าง ๆ มาจัดให้เป็นหมวดหมู่ และนำข้อมูลที่ได้ออกมา

ภาคสนาม สรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการตรวจสอบและวิเคราะห์ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าซึ่งมีวิธีการ ตรวจสอบ 4 วิธี คือ 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล วิธีการตรวจสอบคือการตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล หมายถึงถ้าแหล่งข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ 2) การตรวจสอบ ด้านผู้วิจัย การตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลแตกต่างกันอย่างไรโดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกต โดยตลอด 3) การตรวจสอบด้านทฤษฎี คือ การตรวจสอบว่าถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความต่างกัน

มาน้อยเพียงใด และ 4) การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล คือการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันเช่นใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งอื่นประกอบด้วย และนำเสนอผลการวิจัยโดยการเขียนบรรยายวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปรับตัวและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การปรับตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

ผลการวิจัยพบว่า การปรับตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมคราม บ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ผู้วิจัยสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1.1 การปรับตัวด้านบุคลากร จากการศึกษารายการปรับตัวด้านบุคลากรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสง ในช่วงระบาดของโควิด 19 พบว่า กลุ่มยังคงรักษาสภาพบทบาทหน้าที่ของสมาชิกดั้งเดิม คือ ประธานกลุ่ม เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญเป็นตัวแทนกลุ่มในการติดต่อประสานงาน ผลักดันให้กลุ่มมีความเข้มแข็งหากมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ประธานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มจะร่วมกันแก้ปัญหาต่อสถานการณ์ที่ต้องพบเจอให้ลุล่วงไปได้ เนื่องจากโครงสร้างของกลุ่มที่สามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (ไพ ป้องคำแสน, 2565, สัมภาษณ์)

1.2 การปรับตัวด้านการผลิต พบว่า กำลังการผลิตส่วนใหญ่เป็นสมาชิกภายในกลุ่ม ทำหน้าที่เป็นแรงงานภายในกลุ่ม และกำลังการผลิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งจะทำหน้าที่ในกระบวนการผลิตที่หลักในกระบวนการผลิต มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนและทุกผลิตภัณฑ์ แต่ทั้งนี้กลุ่มได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความชำนาญและความสนใจของสมาชิก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสง มีการผลิตตามยอดการสั่งซื้อของลูกค้าประจำ เช่น หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น จากเดิมที่ผลิตเพื่อตักไว้สำหรับออกจำหน่ายสินค้ากับหน่วยงานราชการและการจำหน่ายหน้าร้าน (หนูพิธ เกตุบุตร, 2565, สัมภาษณ์)

1.3 การปรับตัวด้านผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสงไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ไปจากเดิมมากนัก เนื่องจากกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ การปรับตัวที่เหมาะสมด้านผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม คือการผลิตสินค้าและเครื่องแต่งกายให้เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ยกตัวอย่างเช่น หน้ากากอนามัยจากผ้าอ้อมคราม (ไพ ป้องคำแสน, 2565, สัมภาษณ์)

1.4 การปรับตัวด้านการตลาด พบว่า กลุ่มวิสาหกิจฯ พยายามช่วยเหลือตนเองโดยการสร้างช่องทางการจำหน่าย ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ 1) การขายปลีกในพื้นที่ โดยทางกลุ่มจะขายปลีกให้แก่คนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีทั้งส่งให้ลูกค้าและลูกค้ามารับซื้อถึงที่ ในช่วงการระบาดของโควิด-19 กลุ่มลูกค้าในช่วงนี้จะใช้กลยุทธ์เชิงรุกในการติดต่อโดยตรงเพื่อถามไถ่ความเป็นอยู่เพื่อเป็นการสร้างฐานลูกค้าเดิม (หนูพิธ เกตุบุตร, 2565, สัมภาษณ์) 2) การทำการตลาดแบบออนไลน์ โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง โดยกลุ่มมีการเปลี่ยนแนวทางขายสินค้าจากเดิมที่มีหน้าร้าน การออกจำหน่ายกับหน่วยงานราชการ หันมาขายผ่านทางออนไลน์ ไลฟ์สดขายสินค้าโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงในชุมชนได้แก่หมอลำคณะใจเกินร้อย ซึ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทางคณะหมอลำไม่สามารถออกไปทำการแสดงได้ตามปกติทำให้คณะหมอลำใจเกินร้อยได้ทำการเปิดกลุ่มปิดไลฟ์สดทำการแสดงทางกลุ่มเห็นว่าเป็นโอกาสในการจำหน่ายสินค้าจึงนำสินค้าไปขายจำหน่าย นอกจากจะเป็นช่องทางการจำหน่ายแล้วยังเป็น

ช่องทางรับรู้ การโปรโมทสินค้ารวมถึงการแจ้งกิจกรรมส่งเสริมการขายทางออนไลน์ ยังทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้นและขยายฐานลูกค้าได้มากขึ้นด้วย ซึ่งส่งผลให้มีโอกาสขายสินค้าได้มากขึ้นและมียอดขายเพิ่มขึ้น (หนูพิศ เกตุบุตร, 2565, สัมภาษณ์)

2. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโค-19

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโค-19 ดังนี้

2.1 การพัฒนาบุคลากร ผลการวิจัยพบว่าสามารถทำได้โดยพิจารณาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รัฐบาลที่ผ่านแล้วแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการวิสาหกิจชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนนั้นนั้นจึงอาจจะทำได้โดยการส่งเสริมให้มีการจัดอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชนทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และตระหนักถึงความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลแก่คนในชุมชนได้ (สกวรัตน์ มุนตรี, 2565, สัมภาษณ์)

2.2 การพัฒนาการผลิต ผลการวิจัยพบว่า ต้องมีการจัดการให้ถูกขั้นตอน ถูกวิธีการ ถูกต้อง ถูกเวลา เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี ต้นทุนต่ำซึ่งสามารถทำได้โดย 1) การจัดการด้วยข้อมูลจริงควรจะมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกต้องและเหมาะสม สามารถนำมาใช้ได้ทันเวลา 2) การเขียนผังขั้นตอนการทำงาน ซึ่งเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่ดีที่ช่วยให้กลุ่มคนที่ทำงานเข้าใจขั้นตอนการทำงาน และเห็นความเชื่อมโยง รวมทั้งสามารถช่วยกำหนดผู้รับผิดชอบมอบหมายงาน คำนวณ จำนวนคน เวลาที่ใช้สถานที่ อุปกรณ์ วัตถุดิบ เครื่องจักร และ 3) การถามด้วยคำถาม 8 ประการเป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากคำถามที่ครอบคลุมทุกเรื่อง ทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน นำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างถูกต้องรอบคอบได้ สำหรับคำถาม 8 ประการนั้น ได้แก่ ปัญหาอะไร ใครเป็นคนทำ เกิดที่ไหน เกิดเมื่อไหร่ ทำไมจึงเกิด เกิดอย่างไร จำนวนเท่าไร และค่าเสียหายเท่าไร (สกวรัตน์ มุนตรี, 2565, สัมภาษณ์)

2.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจะต้องรู้ตำแหน่งทางการตลาดที่ชัดเจน มีเอกลักษณ์ที่ชวนจดจำเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ในการที่จะเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นั้นสามารถทำได้โดย 1) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างสร้างนวัตกรรมให้แก่ผลิตภัณฑ์ กลุ่มจะต้องเข้าใจผลิตภัณฑ์ของตน (จุดเด่น จุดด้อย) และควรจะได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ 2) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์กลุ่มจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเรียนรู้ทำความเข้าใจ และความต้องการของผู้บริโภค เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับใช้ในการบรรจุสินค้าเพื่อจำหน่ายทั้งในด้านประโยชน์ใช้สอยและในด้านภาพลักษณ์เพื่อสนองความต้องการด้วยต้นทุนที่เหมาะสม และ 3) การเขียนตำนานหรือเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ การเขียนตำนานผลิตภัณฑ์นั้น กลุ่มควรเขียนเป็นไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และเป็นระบบเพื่อให้ได้ตำนานผลิตภัณฑ์ที่สร้างความสนใจ และประทับใจให้แก่ผู้อ่าน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการเขียนที่ดี สำหรับขั้นตอนในการเขียนตำนานนี้มี 4 ขั้นตอนด้วยกันคือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนร่างตำนาน ขั้นตอนลงมือเขียนตำนาน และขั้นตอนการตรวจทานตำนานที่เขียนเสร็จ (สกวรัตน์ มุนตรี, 2565, สัมภาษณ์)

2.4 การพัฒนาการตลาด ผลการวิจัยพบว่า ต้องรู้ความต้องการลูกค้าแต่ละกลุ่มรู้เรื่องคู่แข่ง รู้เรื่องราคาขาย รู้ช่องทางการใช้สื่อให้ลูกค้าเข้าใจโดยเร็ว และจะต้องเน้นถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์และลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในท้องตลาด และใช้เครือข่ายผู้บริโภคที่เป็นชมรม สมาคมต่าง ๆ ที่จะสามารถประสานกับกลุ่มวิสาหกิจให้นำสินค้าจากกลุ่มเข้าไปสู่ตลาดเมืองและควรมีการจัดการโดยกระบวนการประชาคมเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืน การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เพราะการประชาสัมพันธ์ยังช่วยสร้างการรับรู้

เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และการทำงานของกลุ่มอีกด้วย แนวทางการพัฒนาด้านประชาสัมพันธ์สำหรับกลุ่มสามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งพอสรุปได้ คือ 1) การใช้สิ่งพิมพ์ 2) การใช้เหตุการณ์พิเศษ 3) การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ (สกวรัตน์ มุนตรี, 2565, สัมภาษณ์)

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้ การจัดการความรู้ในองค์กรของตน และหน่วยงานรัฐทั้งรัฐบาลส่วนกลาง เช่น กระทรวง กรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจะเข้ามาสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดสรรเงินทุนสนับสนุน การพัฒนาองค์ความรู้ จัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าที่เป็นทางการ โดยหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการ คือ การทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปสู่ความสำเร็จ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปรับตัวและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 พบว่า การปรับตัวด้านบุคลากรพบว่า กลุ่มยังคงรักษาสภาพบทบาทหน้าที่ของสมาชิกดั้งเดิม คือ ประธานกลุ่มเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญเป็นตัวแทนกลุ่มในการติดต่อประสานงาน ผลักดันให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การปรับตัวด้านการผลิต พบว่า กำลังการผลิตส่วนใหญ่เป็นสมาชิกภายในกลุ่ม มีการผลิตตามยอดการสั่งซื้อของลูกค้าประจำ เช่น หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น จากเดิมที่ผลิตเพื่อออกไว้สำหรับออกจำหน่ายสินค้ากับหน่วยงานราชการและการจำหน่ายหน้าร้าน การปรับตัวด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า กลุ่มไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ไปจากเดิมมากนัก การปรับตัวที่เหมาะสมด้านผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม คือการผลิตสินค้าให้เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เช่น หน้ากากอนามัยจากผ้าอ้อมคราม และการปรับตัวด้านการตลาด พบว่า กลุ่ม พยายามช่วยเหลือตนเองโดยการสร้างช่องทางการจำหน่าย ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ การขายปลีกในพื้นที่และการทำการตลาดแบบออนไลน์ โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงในชุมชน นอกจากจะเป็นช่องทางการจำหน่ายแล้วยังเป็นการโปรโมทสินค้ารวมถึงการแจ้งกิจกรรมส่งเสริมการขายทางออนไลน์

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโค-19 พบว่า การพัฒนาบุคลากรสามารถทำได้โดยการส่งเสริมให้มีการจัดอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน ให้กับผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลแก่คนในชุมชนได้ การพัฒนาการผลิตต้องมีการจัดการให้ถูกขั้นตอน ถูกวิธีการ ถูกต้อง ถูกเวลา เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี ต้นทุนต่ำซึ่งสามารถทำได้โดย 1) การจัดการด้วยข้อมูลจริงมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ 2) การเขียนผังขั้นตอนการทำงาน 3) การถามด้วยคำถาม 8 ประการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จะต้องรู้ตำแหน่งทางการตลาดที่ชัดเจน มีเอกลักษณ์ ได้มาตรฐาน การที่จะเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์นั้นสามารถทำได้ ได้แก่ (1) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ (2) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ (3) การเขียนตำนานหรือเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาการตลาดต้องรู้ความต้องการลูกค้าแต่ละกลุ่ม รู้เรื่องคู่แข่ง รู้เรื่องราคาขาย รู้ช่องทางการใช้สื่อให้ลูกค้าเข้าใจโดยเร็ว และการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และการทำงานของกลุ่มกลุ่มสามารถทำได้หลายวิธีซึ่งพอสรุปได้ คือ (1) การใช้สิ่งพิมพ์ (2) การใช้เหตุการณ์พิเศษ (3) การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจะทำให้เกิดการพัฒนาหน่วยงานรัฐทั้งรัฐบาลส่วนกลาง เช่น กระทรวง กรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจะเข้ามาสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดสรรเงินทุนสนับสนุน การพัฒนาองค์ความรู้ จัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้า

ที่เป็นทางการ โดยหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการ คือ การทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการปรับตัวและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยการปรับตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสงในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกลุ่มวิสาหกิจได้พยายามพึ่งพาตนเองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ โดยกลุ่มได้มีการปรับตัวใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร พบว่ากลุ่มสามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะคอยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 2) ด้านการผลิต พบว่า มีการผลิตตามยอดการสั่งซื้อของลูกค้าประจำจากเดิมที่ผลิตเพื่อตอกไว้สำหรับออกจำหน่ายสินค้ากับหน่วยงานราชการและการจำหน่ายหน้าร้าน 3) ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า กลุ่มมีการผลิตสินค้าให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 4) ด้านการตลาด พบว่า กลุ่มได้มีการสร้างช่องทางการจำหน่าย 2 ทาง การขายปลีกในพื้นที่ และการทำการตลาดแบบออนไลน์ โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงในชุมชน ซึ่งได้ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับนิสานาถ ชายุศิลป์ (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยทุนทางสังคม: กรณีศึกษาชุมชนตลาดล่างบางพระ หมู่ที่ 1 ตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า การที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีผู้นำที่เสียสละเป็นที่ไว้วางใจของสมาชิกมีส่วนช่วยให้การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ดีขึ้นส่งผลต่อการดำเนินวิสาหกิจในชุมชนได้ดี ทำให้สามารถรองรับกับปัญหาและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องคน เงิน วัตถุดิบ เพื่อให้การดำเนินการของกลุ่มและชุมชน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพต่อไป สอดคล้องกับนฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และชนนดี พุ่มพฤษ (2565) ได้ศึกษาเรื่องทางรอดและแนวทางการปรับตัวของวิสาหกิจชุมชนแนววิถีใหม่หลัง วิกฤติ COVID-19 ของไทย พบว่า การพัฒนาคนในชุมชนให้สามารถผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนด้วยอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อจำหน่ายในชุมชนและขายออนไลน์ การเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีในท้องถิ่นพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่นเพื่อสร้างความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

2. ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมคราม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้ การจัดการความรู้ในองค์กรของตน แบ่งออกได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาบุคลากร 2) ด้านการพัฒนาการผลิต 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4) การพัฒนาการตลาด หน่วยงานภาครัฐต่างที่เกี่ยวข้อง ทั้งรัฐบาลส่วนกลาง เช่น กระทรวง กรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทุกหน่วยงานจะต้องทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการ คือ การทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับกฤติกา แสนโภชน์ (2546) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษาสินค้า หัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี พบว่า ในการบริหารจัดการกลุ่มนั้นกลุ่มผู้ผลิตยังไม่สามารถบริหารจัดการเองได้ ดังนั้นจึงต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ปัญหาที่มักพบคือปัญหาอันเกิดจากผู้นำกลุ่มขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการ ตลอดจน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมกับงานหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและขาดทั้งความสามารถในการจัดการที่มีระบบและความต่อเนื่องในการทำธุรกิจ รวมทั้งขาดแนวคิดในการทำธุรกิจต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรมีการส่งเสริมความรู้โดยการจัดอบรม ศึกษาดูงาน แก่ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะความรู้ สร้างแนวคิด และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้เป็นผู้นำสามารถนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลแก่คนในชุมชนต่อไปได้

1.2 หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรจะมีการจัดตั้งศูนย์การชายที่เป็นทางการและมีประสิทธิภาพ โดยสมาชิกสามารถขายผลิตภัณฑ์ผ่านศูนย์ได้โดยตรงไม่ต้องจำหน่ายสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลาง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยสาขากิจชุมชนในรูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนถึง
 ความมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และปัญหาด้านต่าง ๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยนี้ในครั้งนี้น่าสามารถสำเร็จได้ ต้องขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัส โพธิ์บัตติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ให้การชี้แนะแนวทางจุดประกายความคิด ตลอดจน ได้ทุ่มเททั้งกำลังใจและกำลังกายซึ่งอาจกล่าวได้ว่าท่านเป็นผู้อยู่เบื้องหลังของความสำเร็จอย่างแท้จริง และให้การดูแลช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณ บุคคลผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยทุกท่านและเพื่อนนิสิตร่วมห้องที่คอยช่วยเหลือตลอดมาสุดท้ายขอขอบคุณทุกแรงบันดาลใจที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยใจที่เคารพพรีก

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019(COVID-19). สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2566, จาก

<https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/intro.php>

กฤติกา แสนโกชน. (2546). การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษาสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และชนตติ พุ่มพฤกษ์. (2565). ทางรอดและแนวทางการปรับตัวของวิสาหกิจชุมชนแนววิถีใหม่หลังวิกฤติ COVID-19 ของไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 9(1), 1-19.

นิศานากะ ซาเอะฮิโร. (2552). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยทุนทางสังคม: กรณีศึกษาชุมชนตลาดล่างบางพระ หมู่ที่ 1

ตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2563). สงขลานครินทร์วิเคราะห์เส้นทางสู่เศรษฐกิจวิถีใหม่ ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานราก สู่
วิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก <https://www.psu.ac.th/th/>

วรรณพงศ์ ช่วยรักษา. (2560). *แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า*

จังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิศัลย์ธีรา เมตตานนท์. (2560). การจัดการความรู้ในวิสาหกิจ: ทางเลือกในการพัฒนาความสามารถในการอยู่รอด. *วารสาร MROD มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 9(1), 103-126.

อนสรณ์ ธรรมใจ. (2563). จับตาประเมินไวรัสโคโรนากระทบเศรษฐกิจไทย. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566.

จาก <https://prachatai.com/journal/2020/01/86094>

บุคลากรกรม

ไพ ป้องคำแสน (ผู้ให้สัมภาษณ์). นันทพัทธ์ บุญเพ็ง (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามบ้านโนนแสง.

เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2565

สกวรัตน์ มุนตรี (ผู้ให้สัมภาษณ์). นันทพัทธ์ บุญเพ็ง (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่เทศบาลตำบลขามเรียง. เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน

2565

หนูพิธ เกตุบุตร (ผู้ให้สัมภาษณ์). นันทพัทธ์ บุญเพ็ง (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามบ้านโนนแสง.

เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2565